

Wereldreiziger in de polder

Veilig avontuur in eigen land

Nederland is weer helemaal hip als vakantie­land. Ook bij de reiziger die niet zo lang geleden naar Tibet, Thailand of Tunesië ging. Maar iets bijzonder wil hij wel. Dus nemen de ezeltochten door het Gelderse bosgroen, het kajakken op de Waddenzee en het wild zoeken op de Veluwe hand over hand toe. Stilte, ruige natuur, vrijheid en avontuur – het is ook in ons polderland te vinden. Of valt dat toch tegen?

Door Mar Oomen, foto's Raimond Wouda

'Dit is voorlopig het laatste schaduw­plekje dat we tegenkomen,' zegt boswachter Henk Ruse­ler (44), 'hier gaan we pauzeren.' Twintig wandelaars zijn neer bij het enige groepje dennenbomen dat in de uitgestrekte grassige heidevlakte staat. Een paar ondoen hun voeten meteen van het professionele schoeisel dat hen nog dagen door de Nederlandse wouden en savannen moet helpen. Rugzakken worden energiek afgeworpen of vermoeid afgerold en

iedereen neemt een paar slokjes water. Geen teugen, want, weten ze van gisteren, pas tegen de avond kunnen de flessen weer worden bijgevuld. Het is warm, heel warm. De lucht zindert. 'Jammer,' zegt Ruse­ler, 'door de trilling van de lucht kunnen we het wild niet onderscheiden.' Hoewel. In de verte komen plotsklaps een paar herten uit het bos te voorschijn die de uitgetelde lopers hun *natuurmo­ment of fame* bezorgen, voorstraks thuis. De beesten steken het veld over naar het volgende bos – eerst

aarzelend, dan met grote sprongen. Twee, drie, vijf, maar liefst negen edelherten en twee kleintjes ('kalveren', zeggen de kenners). 'Nu nog een leeuw er achteraan en het plaatje is compleet,' zegt een van de wandelaars. 'Beter nog een cheetah,' vindt Ruse­ler. En hij maakt van de gelegenheid gebruik een verhandeling te houden over de geschiedenis van, jawel, het Nationale Park de Hoge Veluwe. Vier dagen lang 'zwerven' twintig mannen en vrouwen (de jongste is achtendertig, de oudste zestig)

onder leiding van verschillende boswachters door Veluwe bossen en over uitgestrekte heide- en woestijnachtige stuifzandvlakten (van amper een jaar oud) zonder ook maar een dorp of stad tegen te komen, althans, dat is de belofte. Ze lopen zo'n vijftienvintig kilometer per dag – mijden de cafeetjes, zelfs die van het Kröller-Müller Museum – en overnachten in tentjes bij een verlaten boerderij (met stromend water, wc en douche), een voormalig valkeniershutje (met alleen een waterput en buiten een

poepdoos) en, de laatste nacht, gewoon in het bos. Joke Boidin (48): "Best lastig, als je zaklamp leeg is. Ik was bang dat ik op brandnetels zou gaan zitten." Park de Hoge Veluwe en medeorganisator Natuurmonumenten willen de wandelaars 'een exclusieve ervaring' bezorgen. De tocht zal daarom ook maar een keer of vier per jaar georganiseerd worden (vorig jaar is een try-out gelopen, dit jaar is hij officieel toegankelijk voor het publiek). Want 'het mag geen massaproduct worden'.

Ezeltocht: 'Zo'n ezel is hartstikke spannend. Hij heeft een eigen wil'

Nederland vakantie-land mag weer, sterker nog, moet weer. Zocht de bewuste actietoerist het nog niet zo lang geleden in de Himalaya, liep hij de Kilimanjaro op en af, of ging hij op het koudste deel van het noordelijk halfrond één worden met de eskimo's, tegenwoordig zoekt hij zijn heil steeds vaker in Nederland. De wereld is er immers niet veili-

gerop worden en de euro heeft alles ook nog eens flink wat duurder gemaakt. Op de een of andere manier beïnvloedt dat de globetrotter van voorheen. Ineens blijken de gehuchten, weilandjes, zandafgravingen en kustgolven van het laagland interessante expeditiebestemmingen. De wereldtoerist uit de polderschuilt als het ware onder de warme rok van het eigen moederland, nu het 'buiten' zo bar en boos is geworden.

Recreatieondernemingen, maar ook natuurorganisaties – die er alles voor doen om 'draagvlak' voor 'de natuur' te creëren – spelen daar handig op in. De bewuste actietoerist wil natuurlijk wel iets bijzonders, dat begrijpen zij ook wel. Wie op de sites en in de folders van de aanbieders kijkt, struikelt over de eenmalige excursies. 'Struintochten met satellieten' (wandelen met een gps-apparaatje: *Global Positioning System*), kanotochten bij maanlicht door de Biesbosch, wandelen met schapen, leven als een bessenverzamelaar uit de oertijd, slapen in een hooi-hotel. Alles is mogelijk en nog veel meer. En wie dat allemaal een tikkeltje te ruig vindt, kan net als vroeger weer 'wild' gaan kamperen. Maar dan niet bij de boer maar bij Staatsbosbeheer dat vierentwintig afgelegen lokaties heeft voorzien van een waterkraan, waar je geheel kosteloos kunt 'paalkamperen'.

'Er is, vermoeden wij, een groeiende behoefte aan diepere ervaringen,' zegt Jan Blok van Staatsbosbeheer. 'Als reactie wellicht op de "verpretting" waar Tracy Metz een paar jaar geleden overschreef.' Daarom ook organiseert Staatsbosbeheer *Ruige Routes*: 'avontuurlijke belevingstochten' van een paar dagen door 'ongerepte gebieden'. Per fiets, kano en al wandelend. 'Wij zijn pas tevreden,' schrijft de organisatie op haar site, 'als u zich afvraagt waarom u toch al die jaren dacht dat Nepal leuker was!'

Dat Nederland eigenlijk een vanachter de schrijftafel bedacht natuurpark is, wordt wel verteld, bijvoorbeeld tijdens de Veluwetocht, maar over het algemeen hoor je daar weinig over. De Nederlandse wildernis is opnieuw uitgevonden, dat is de belfote waar velen op afkomen. Dat merkt ook Richard Edeling. Samen met zijn vrouw traint hij ezels waar mee mensen tochten kunnen lopen: van een tot negen dagen, op de Veluwe of langs het Pieterpad. Afgelopen winter is zijn bedrijf, de Ezelstal, officieel van start gegaan, met twaalf ezels, waarvan inmiddels zes echt lange tochten met bepakkings kunnen maken. Als Edeling ongestoorde een gesprek wil voeren, moet hij zijn mobiel uitzetten, zo vaak wordt hij gebeld. 'Er zijn periodes geweest dat ik zo'n tien boekingen per dag had.'

En voor wie het land te 'gerept' vindt, is er nog de onvoorspelbare zee, van oudsher de uitdager van ons zee- en rivierenvolk. In de woeste golven weet de Hollandse ontdekkingsreiziger tenminste zeker dat hij de eerste is, want de zee is iedere dag anders, elke golf is nieuw en hij is de eerste die hem bij de larven grijpt.

Dat niets wel wat oefening vergt, weet als geen ander zeejakvaarder Roel Zuidema. Hij organiseert

dan ook alleen nog maar recht exclusieve, dure tochten, 'expedities', voor de échte liefhebber, onder meer langs de Waddeneilanden (een tocht van zestien dagen). Belangstellenden mogen alleen mee als ze de kajakcursus voor beginners én voor gevorderden hebben gevolgd, bij hem, op Texel. 'Tot een aantal jaar geleden adverteerden we in *de Volkskrant* onder het kopje "Avontuurlijke vakanties";' zegt Zuidema, terwijl hij zijn 'brandingvaarders' bij het Texelse strand goed in de gaten houdt. Vandaag waait het te hard om een tocht te maken – tot grote teleurstelling van de acht gevorderde kajakkers. 'We hebben toch al geoefend met brandingvaren,' mopperen er een paar, en: 'Zo hard waait het toch niet.' Voorrechte avonturiers is niets zo lullig als een dagje thuis te moeten blijven. Maar Zuidema is voorzichtig, en hij wil dat de kajakkers goed getraind zijn, vandaar dat ze nog maar eens flink tegen de golven in moeten peddelen en, als ze dwars komen te liggen en dreigen om te slaan, nog eens goed moeten oefenen om met hun peddel te 'leunen' op de golven. Plotseling blaast hij op een toeter, en nog eens. En nog eens. Tegelijkertijd wenkt hij met een arm. 'Verdorie,' moppert hij, 'waarom luistert ze niet? Straks wordt ze meegesleurd door de mui, de uitwaartse stroming. Wat is ze toch weer eigenwijs.' 'Sorry,' zegt hij, en vervolgt 'waar hadden we het over? O ja: die advertenties in *de Volkskrant*, dat

'Wij zijn pas tevreden als u zich afvraagt waarom u toch al die jaren dacht dat Nepal leuker was!'

doen we dus niet meer, en korte cursussen ook niet. Daar kwamen ook de mensen op af die zich op donderdag afvroegen: wat zullen we zaterdag gaan doen. Wij willen alleen nog de echt geïnteresseerden. En de doorzetters.'

Zwerven met de ezel door het Gelderse bronsgroen, woudlopen door de Veluwe bossen en als een huilt peddelen over de eindeloze golven van de Waddenzee. Waarom zijn mensen bereid om voor weinig comfort en veel inspanning flink wat euro's neer te tellen, terwijl ze dan nog niet eens in 'het buitenland' zijn? Met andere woorden: wat zoekt de nieuwe Nederlandse wild-, land- en watertoerist?

Allereerst natuurlijk vrijheid, ook al blijven ze 'thuis'. Ze zijn allemaal op zoek naar totale onafhankelijkheid, avontuur, ze willen helemaal zelf kunnen bepalen wat er gebeurt, wat ze de volgende dag gaan doen. 'We zijn al zo'n gestructureerd standaardgezin,' zegt Anja Tetteroo (31), 'met allebei een baan, oppas, een of twee keer per week sporten en zelfs een Opel Astra. In de vakantie willen we echt iets anders, iets ongewoons. En dan liefst buiten, in het gras slapen, picknicken, lekker vies worden.' Anja Tetteroo, Arjen van der Wier (29) en dochter Anna (3) hebben net een tocht van drie dagen met

Kanoën in de Waddenzee: 'Met de kano ben je toch dichter bij de natuur dan op de fiets'

ezel Jondo erop zitten. 'Superleuk was het,' zegt Anja voor de trekkershut waar ze overnacht hebben. 'Heel relaxed, dat sjokken met de ezel.' Jondo staat weer op stal, morgen gaat het gezin naar Friesland om te zeilen. 'We hadden heel veel aanspraak,' zegt Arjen, terwijl hij wat jus d'orange inschenkt. 'En Anna,' zegt Anja, 'zat als een prinsesje bovenop. Tegen alle kinderen die we tegenkwamen, riep ze: "Ik heb lekker een ezel, ik heb lekker een ezel."'

'Zo'n beest is toch ook hartstikke spannend,' zegt Kees Lucassen, hoofdredacteur van het maandblad *Op Pad*. 'Het dier heeft een eigen wil – krijg het maar voorelkaar een ezel precies te laten doen wat jij wilt. Bovendien moet je ervoor zorgen. Wie tegenwoordig heeft nog een dier om voor te zorgen, en dan nog wel zo'n groot beest?'

Lucassen begrijpt het wel, die toenemende belangstelling voor avontuurlijke vakanties in de natuur. Hijzelf zou daarvoor niet zo snel in Nederland blijven ('In dit land valt toch zelfs de illusie niet meer vast te houden, dat je de allereerste bent die ergens komt'), maar met de onrust in de wereld en de recessie kan hij zich best voorstellen dat anderen liever wel dichterbij huis blijven. 'In ons dagelijks bestaan wordt de afstand tot de natuur steeds groter. Dus zoek je die in je vrije tijd op. Heel simpel. Allereerst door de eenvoud die inherent is aan een verblijf in de natuur. Niemand kan zelf een computer maken of een tv. Op vakantie op de fiets of met de rugzak is alles begrijpbaar, te bevatten. Daar gaat rust van uit. Dat geeft een heel autonoom gevoel: als mijn fiets stukgaat, kan ik hem zelf maken.'

We waren eigenlijk van plan om naar Thailand te gaan,' zegt Joke Boidin (48), terwijl ze de vorten van haar geliefde Henk Vos (50) masseert. 'Maar dat voelde ingewikkeld. Toen Henk een artikel over deze tocht las, heeft hij meteen gereserveerd. Het leek mij wel wat: onze eigen omgeving leren kennen. Hoewel ik wel bang was dat ik die kleine boompjes hier maar suf zou vinden vergeleken met wat ik in Amerika heb gezien.'

Het is halfzeven, de tweede dag van de zwerftocht over de Veluwe zit er bijna op. De tenten zijn opgezet op het pas gemaakte veldje naast het valkeniershutje en nu zit iedereen uitgeput rond de drie grote kookpitten die boswachter Henk Kuseler aan het installeren is. 'Dokter' Ap Schaafstra, een lange, gespierde man van zestig jaar, de oudste van het gezelschap, gaat rond met leukoplast ('Die moet je dakpansgewijs over een blaas plakken, dat is veel effectiever dan die moderne blarenpleisters'), de te kentang en calendulazalf. Hij is een van de weinige echt geoefende wandelaars in het gezelschap, voor hem is de zwerftocht vooral een 'oefentocht'. Zijn rugzak heeft hij extra zwaar beladen voor zijn tocht door de Alpen, straks in augustus. Joke Boidin en Henk Vos hebben het zwaar, en ze zijn niet de enigen, gezien het aantal 'patiënten' van Schaafstra.

Het tempo is hoog, moeten ze tot hun spijt toegeven, en de tochten zijn lang. 'Echt een expeditie,' schertst Vos. Ze gaan vanavond maar niet meer mee op zoek naar wild.

Het valt ook niet mee om een echte, aangename, rustgevende *back to basics*-ervaring in de natuur te krijgen. Zoals Lucassen zegt: je kan jezelf op een heel prettige manier tegenkomen, maar ook op een heel onprettige: als, bijvoorbeeld, je materiaal niet deugt, je schoenen niet ingelopen zijn, of, zoals bij Arjen van der Wier, de ezel niet goed mee wil. Zijn vrouw Anja is dan wel enthousiast, hij weet zo net nog niet of hij nog eens met zo'n beest op stap zou gaan. 'Dat beest was niet vooruit te branden,' zegt de lange, gebruinde man met heel blauwe ogen tegen ezilverhuurder Richard Edeling, die vraagt hoe het gegaan is. 'Dan hebben jullie hem toch niet streng genoeg aangepakt,' reageert Richard. 'De eerste dag is bepaald voor het tempo.' Arjen: 'Maar hij wilde niet eens de brug over, we moesten helemaal omlopen!' 'Echt?' lacht Richard, 'dan hebben jullie je mooi beet laten nemen. Bij mij heeft hij nog nooit geweigerd.' 'O, is dat zo,' mompelt Arjen, en hij is een tijdje stil, dan hardop: 'Dat we daar nu ingestonken zijn, dat zit me toch wel dwars. Hadden we hem dus eigenlijk misschien nog wat langer moeten hebben.'

Bij de kajakvaarders zijn het vooral polsblussures die de pret kunnen bederven. Terwijl de anderen 'ondersteboven hangen' in de haven van het Texelse Oudesc hild, zit Sanne Verploeg (28) op het randje van de kade nauwlettend toe te kijken. Om haar rechter pols zit een stevig verband. Vanwege dreigend onweer konden de kajakkers ook vandaag niet uitvaren en daarom oefenen ze nu in verschillende reddingsmethoden. Een kajakvaarder laat zich omslaan, hangt dus letterlijk ondersteboven met zijn hoofd onder water, hij (of zij) slaat met beide handen op de onderkant van de kajak. Vervolgens komt een andere kajakker naar hem (of haar) toe, de omgeslagen kajakker grijpt de punt van de reddende kajak en trekt zich daaraan omhoog tot zijn eigen kajak weergegoed ligt. 'Poe, dat ziet er ingewikkeld uit,' zegt Sanne, 'jammer dat ik niet mee kan oefenen.' Sanne is gaan kanoën omdat ze na een naar ongeluk in de bergen een buitensport zocht die je goed in Nederland kunt beoefenen. Met haar moeder was ze als kind al wel in een Canadese kano 'op tocht' geweest en haar vader heeft sinds kort twee kano's in zijn achtertuin. Zo is het gekomen. 'En met de kano ben je toch dicht bij de natuur dan op de fiets,' zegt de tengere, gespierde vrouw met kort blond haar, flitsende zonnebril, afritsbroek en Teva-sandalen. 'Zo heten ze officieel, die lelijke Jezus-sandalen,' legt boswachter Henk Ruseler later uit.

Hoe graag de meeste wandel- en watergenoten het ook willen, de ultieme natuurervaring opdoen, blijkt in Nederland lastig. Er is altijd wel iets dat het plezier in de weg staat. Dagen aanhouden de regen bijvoorbeeld. Of reisgenoten die door vermoeidheid voortdurend willen pauzeren, terwijl jij lekker wilt kunnen doorstappen. Of een ezel die

weigert ook nog maar één poot te verzetten omdat je loopt te kibbelen met je vrouw. ('Ezels zijn heel gevoelig voor spanningen,' zegt Richard Edeling). Of 'de beschaving' die akelig dichtbij komt, terwijl jij net zo lekker aan het genieten bent van de rust. De avond van de tweede dag van de zwerftocht over de Veluwe belooft de avond te worden voor fervent wildspotter Geert Lunenberg (46). Want dan, staat er in de brief over de tocht, 'gaan we op zoek naar wild'. Na het eten fietsen zo'n vijftien Veluwe-zwerwers over hobbelige zandpaden stilletjes door de bossen. Bij een wel dertig meter lange rieten schutting vol kijkgaten houden ze stil. 'Warempel,' zegt een vrouw, 'kijk daar: kaalwild. En daar: geweidragers. Wil je mijn verrekijsje?' De herten met en zonder gewei verdwijnen het bos in. Daar, in de schaduw, bij die groep bomen, is dat een keiler (mannetjeszwijn)? Nee, helaas. 'Kom, we gaan naar een andere kijkpost,' zegt boswachter Henk Ruseler. 'Hier is niet veel te zien.' Maar ook achter de volgende schutting weigert het wild zich te vertonen. 'Het is te warm,' verklaart Ruseler. 'De varkens blijven liever in het bos.'

'Maar dit is toch ook geen manier om wild te zoeken,' moppert Geert Lunenberg. 'Je moet toch eerst uitvinden waar ongeveer het wild zich ophoudt en daar zou je dan stilletjes moeten gaan liggen kijken. Van hot naar her fietsen heeft geen zin.' Lunenberg

'In dit land valt zelfs de illusie niet meer vast te houden dat je de allereerste bent die ergens komt'

heeft er de pest in en dan moet de grootste domper nog komen. Als het te donker is om nog wild te kunnen onderscheiden, fietst de groep terug naar de tenten. Hé, wat is dat, klinkt daar muziek? Naarmate de groep dicht bij de valkeniershut komt, klinkt het geluid harder, aangekomen bij de tenten kunnen ze elkaar bijna niet meer verstaan. 'Angie, Aangie,' schalt het over de Veluwe. 'En nog vals ook,' zegt iemand. 'Hoenderloo houdt braderie, denk ik,' zegt Henk Ruseler. 'Dan zie je het dorp niet, maar hoor je het wel. Het is toch om te huilen. De steeds maar uitdijende recreatiedorpen bedreigen de natuur van de Veluwe. Schrijf dat alsjeblieft op.' Lunenberg kan er niet om lachen. Gisterenochtend vroeg is hij wakker geworden door het geluid van de snelweg, vannacht wordt hij wakker gehouden door het geluid van de disco. Zo ongerept en eindeloos is die Veluwe dus. Lunenberg overweegt zijn boeltje te pakken en huiswaarts te keren.

Maar als de volgende ochtend, al struïnend langs venetjes en hoppend van graspol naar heidepol, een slangenaar zich vertoont, is alles weer goed. Wellicht wordt vandaag de belofte ingelost. Wellicht lukt het vandaag om in die allerlaatste restjes eenzame Nederlandse steppen een te worden met de natuur. En wat levert dat dan op? Waarom doorstaan men-

Zwerftocht over de Veluwe: 'Dit is toch geen manier om wild te zoeken'

sen kleine en grote ontberingen en ondergaan ze allerlei teleurstellingen, enkel en alleen om uren achtereen te kunnen sjokken met de ezel, te strompelen over de hei, of te peddelen op zee? En dat zo dicht bij huis.

We hebben dingen gezien en mensen ontmoet, waarvan we het bestaan niet vermoed hadden, zeggen ze - en ze vertellen over hun belevenissen als of ze in een ver buitenland zijn geweest. Over de nachtzwaluw die ze gehoord hebben, over de wodaneiken die ze geprobeerd hebben te omarmen, over het kalfje dat ze hebben zien geboren worden of over de vijf mannen die hebben geholpen hun weigerachtige ezel op een pontje te tillen.

En die inspanningen, leveren die ook nog iets op? 'Je voelt je een hele piet,' zegt Joke Boidin. 'Dat je ondanks de vermoeidheid en pijn toch de tocht weet uit te lopen. En zelfs: de pijn weet te overwinnen.' 'Het ontspant,' zegt Lillian Klepper (50), terwijl ze van heidepol naar graspol springt. 'Pas op dat je je enkel niet verstuikt,' roept ze naar achteren, en ze vervolgt: 'Als hoofdanalist in het academisch ziekenhuis van Rotterdam heb ik een heel drukke baan. Door te lopen lukt het me om me al na anderhalf, twee uur geestelijk te ontspannen. Omdat ik alleen maar bezig ben met de planten en dieren om me heen, de weg, wat zal ik eten vanavond, waar ga ik slapen, dat soort dingen, heel primair.'

Klepper heeft het wandelen een paar jaar geleden 'ontdekt', toen ze aan het lopen was met een gids in Patagonië, Zuid-Amerika. Sindsdien wandelt ze minimaal een lang weekend per maand door Nederland, met rugzak en tent. Alleen. Af en toe gaat ze met een boswachter mee of een vogelaar, om meer te leren over de natuur. 'Dat vergroot het plezier van het wandelen.'

'Je hoofd raakt leeg,' zegt iedereen. 'Het is een vorm van meditatie.' 'Als je lang genoeg onderweg bent, kun je in een heel prettige roes terecht komen,' zegt Kees Lucassen van Op Pad. 'Soms komen er heel oude herinneringen naar boven. Een tocht is het me gelukt om alle kinderen van de lagere school weer voor de geest te halen. Een andere keer kon ik me alle liedjes herinneren die ik ooit geleerd had. En altijd zet je je leven op een rij. Het is een soort bezinningsroes waarin je terecht komt. Eigenlijk een noodzakelijk kwaad, zo'n vakantie in de natuur voor de overstreste, verstedelijkte Nederlander.'

En dan, als je weer thuis bent? Vol goede moed weer aan...? Verschrikkelijk, zegt iedereen, die overgang. Die muren. Die mensen. 'Mensenschuw' voelen sommige Veluwe-zwerwers zich aan het eind van de tocht. En dan: al die verplichtingen die op je afkomen, de was die gedaan moet worden, de rekeningen die betaald moeten worden, het werk dat wacht. Kortom: dat gareel waar je weer in moet. Maar, één troost, zegt Joke Boidin. Ze heeft een wereld gewonnen. En dat in dat eigen kleine Nederland.

